

天下

Kina i verden

D E N N Y V E R D E N

TIDSSKRIFT FOR INTERNATIONALE STUDIER

DIIS • København • 2008

Indledning

Kina i verden

Forskere, journalister og politikere verden over har karakteriseret det 21. århundrede som Asiens århundrede. De store asiatiske lande er i dag de mest dynamiske og vil med tiden blive verdens førende økonomier. Kina er den største af disse og udråbt til at blive en gigant på verdensmarkedet såvel som i international politik. De vældige økonomiske og samfundsmæssige forandringer i landet gennem de seneste 30 år har været nært forbundet med grundlæggende ændringer forholdet til omverdenen. Mens Kina under Mao (1949-76) lagde stor vægt på, at landet skulle klare sig selv i opbygningen af en socialistisk økonomi, støtter dagens kinesiske ledere udviklingen af en markedsøkonomi og dennes integration i verdensøkonomien. Kinas aktive deltagelse i den globale økonomi opfattes af landets ledere som en forudsætning for økonomisk vækst og som en nødvendighed for at sikre Kinas fremtid og Kommunistpartiets (KKP) legitimitet og fortsatte magtmonopol.

Overgangen til markedsøkonomi har givet store resultater, men også en række alvorlige problemer. Siden de første økonomiske reformer blev igangsat i 1979, er mere end 400 millioner mennesker løftet ud af absolut fattigdom, og denne historisk set enestående udvikling har styrket overbevisningen om, at Kina kan generobre sin centrale placering i verden som Riget i Midten. Samtidig er den økonomiske ulighed vokset til en af de største i verden, tidligere privilegerede grupper har mistet deres status, en omfattende korruption er groet frem, og miljøproblemerne er mange steder uoverskuelige. Protester og social uro hører til dagens orden, også på grund af et ureguleret arbejdsmarked hvor specielt den overskydende arbejdskraft fra landområderne er udsat.

Som følge af den øgede kontakt med omverdenen er nye ideer og institutioner blevet optaget og integreret i samfundsstrukturen på en måde, der har lagt spiren til et retssamfund og et begyndende demokrati. Vigtigt er, at et retssystem er opbygget fra grunden, at valg af ledere nu finder sted på de laveste niveauer, og at borgerne kan engagere sig i en mere åben offentlig debat. Problemet og paradokset er, at spiren til et retssamfund skal udvikles samtidig med, at KKP søger at fastholde

sit magtmonopol. Et andet problem er, at som reaktion på den nye tingenes tilstand har forskellige former for nationalisme fået en ny rolle i kinesisk politik og præger forholdet til omverdenen. Blandt kinesiske eliter er der udviklet en stærk overbevisning om, at Kina skal indtage sin retmæssige rolle som stormagt, og også på det bredere folkelige niveau er der sket en genopvågning af patriotiske og nationale holdninger. Den kinesiske åbning har således medført en kæde af reaktioner og modreaktioner, hvor det nationale og det internationale hastigt væves tættere og tættere sammen.

Dette temanummer har vi valgt at kalde *Kina i verden*. De ti artikler gennemgår forskellige aspekter af Kinas udvikling siden planøkonomiens begyndende afvikling sidst i 1970'erne og lægger vægt på denne sammenhæng og den gensidige vekselvirkning mellem det nationale og det internationale. Forfatterne har været stillet over for følgende spørgsmål:

Hvordan påvirker Kinas indre forhold udenrigspolitikken og relationerne til omverdenen? Modernisering har skabt et kolossalt behov for energi, som nødvendiggør adgang til råstoffer i andre lande, og der satses i den forbindelse blandt andet på olie fra Afrika, hvilket har skabt en speciel kinesisk indsats på det afrikanske kontinent. Energipolitik og Kinas forhold til Afrika er specielt valgt ud som nogle af de brændpunkter, hvor spændingsfeltet mellem det indre og det ydre manifesterer sig.

Hvordan påvirker den internationale dagsorden og den økonomiske globalisering de indre økonomiske, sociale og politiske systemer? Den internationale udvikling i de sidste tre årtier, hvor Kina har vokset sig stærkt, har været præget af debatter om demokrati, retsbeskyttelse og menneskerettigheder. De kinesiske ledere har mere eller mindre frivilligt accepteret disse præmisser for at blive en vigtig spiller på den internationale scene uden for alvor at give afkald på deres monopol på den politiske magt. Inden for rammerne af etpartistaten er der sket en gradvis tilpasning til internationale normer for god regeringsførelse. Opbygningen af et uafhængigt retssystem og øget opmærksomhed på beskyttelse af udsatte grupper er to vigtige elementer i denne tilpasning og diskuteres i detaljer i flere af bidragene.

De to spørgsmål hænger uløseligt sammen, som det aktuelle scenarie omkring afholdelsen af de Olympiske Lege i Beijing viser. Afholdelsen af legene er ledsaget af voldsom international kritik af Kina for landets politik i Afrika – specielt forholdet til Sudan; af det kinesiske styre i Tibet; og af overgreb imod intern opposition. Ikke mindst kan undertrykkelsen af Tibet og bestræbelserne på at kontrollere al kommunikation med omverdenen blive et stort problem for regimet i Beijing. Den kinesiske regering står i et dilemma, hvor man på den ene side ønsker at opnå international anerkendelse og status ved at acceptere de internationale

spilleregler og på den anden side prøver at opretholde sit autoritære styre ved hjælp af mekanismer, som delvis strider imod samme spilleregler. Det er en vanskelig balancegang, og resultatet ligner sjældent det 'harmoniske samfund', som Kinas politikere har sat som den officielle vision for deres samfund.

*Redaktionen
Hatla Thelle, IMR og Erik Beukel, DIIS*

